

Prof. dr hab. Roman Kisiel
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Wydział Nauk Ekonomicznych
Instytut Ekonomii i Finansów
Katedra Polityki Gospodarczej

Recenzja

**osiągnięć naukowych w postępowaniu w sprawie nadania stopnia naukowego doktora
habilitowanego dr Diany Rokity-Poskart
(dziedzina nauki społeczne, dyscyplina ekonomia i finanse)**

Recenzję wykonano w związku z pismem Prof. dra hab. Andrzeja Graczyka, Dziekana Wydziału Ekonomii i Finansów Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, na podstawie pisma DF-B.4010.3.2021 z dn. 6 grudnia 2021 r.

Pani Dr Diana Rokita-Poskart wykształcenie wyższe zdobyła na Wydziale Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Opolskiego (mgr ekonomii, 2006) oraz na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego (mgr prawa, 2011 r.). Stopień naukowy dra nauk ekonomicznych uzyskała w 2010 r. na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Ekonomiczno-społeczne konsekwencje migracji zewnętrznych dla społeczności wiejskich (na przykładzie wybranych miejscowości Śląska)* – promotor: Prof. dr hab. Romuald Jończy. Recenzenci: Dr hab. Irena Kociszewska, prof. UE i dr hab. Robert Rauziński.

Od momentu uzyskania tytułu magistra Kandydatka zawodowo związana jest z uczelniami wyższymi (Uniwersytet Opolski, a od 2007 r. – Politechnika Opolska), najpierw jako asystent, a od 2011 r. – adiunkt w Katedrze Ekonomii Rozwoju i Polityki Ekonomicznej na Wydziale Zarządzania i Inżynierii Produkcji (obecnie Wydział Ekonomii i Zarządzania Politechniki Opolskiej).

Jako główne osiągnięcie Kandydatka wskazała monografię pt. *Ekonomiczne skutki migracji edukacyjnych do ośrodka akademickiego. Studium przypadku Opola*. Wyd. Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, 2021. Recenzenci: dr hab. Anna Skórska, prof. UE w Katowicach i dr hab. Jan Brzozowski, prof. UE w Krakowie.

Celem badań było określenie skutków migracji edukacyjnych dla sytuacji gospodarczej ośrodka akademickiego stanowiącego obszar napływu.

Cele szczegółowe:

- 1) Identyfikacja krótkookresowych skutków migracji edukacyjnych związanych z podejmowaniem kształcenia na poziomie wyższym dla opolskiego rynku towarów i usług.
- 2) Określenie krótkookresowych konsekwencji towarzyszących migracjom edukacyjnym w sferze lokalnego rynku pracy.
- 3) Ocena długookresowych możliwości oddziaływania migracji edukacyjnych na perspektywy rozwoju ośrodka akademickiego: na sytuację demograficzną, lokalne zasoby kapitału ludzkiego, lokalny rynek towarowo-usługowy oraz lokalny rynek pracy.

Hipoteza główna: Migracje edukacyjne pozytywnie wpływają na sytuację ekonomiczną i rozwój opolskiego ośrodka akademickiego stanowiącego obszar napływu.

Hipotezy szczegółowe:

- 1) Migracje edukacyjne związane z podejmowaniem studiów wyższych poprzez pobudzenie lokalnego popytu konsumpcyjnego pozytywnie oddziałują na lokalny rynek towarów i usług, a sama skala ich wpływu uzależniona jest od charakteru popytu studentów w mieście oraz trybu podejmowanych studiów.
- 2) Migracje edukacyjne pozytywnie oddziałują na lokalny rynek pracy – powodują umiarkowane ilościowo, ale jednocześnie ważne strukturalnie zmiany podaży pracy oraz kreują nowe miejsca pracy.
- 3) Migracje edukacyjne do ośrodka akademickiego wpływają na możliwości długookresowego rozwoju w sensie ekonomicznym oraz demograficznym.

Odpowiednio dobrano i zastosowano metody badawcze. Monografia charakteryzuje się wieloźródłowością wykorzystanych danych. Monografia składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów i zakończenia.

Autorka kompleksowo przeanalizowała oddziaływanie napływu migracyjnego z perspektywy miasta akademickiego jako obszaru napływu. Osiągnięciem tym Habilitantka wnosi znaczny wkład do dyscypliny ekonomia i finanse jednocześnie w sferze teoretycznej,

metodycznej i aplikacyjnej. Kandydatka poszerzyła wiedzę na temat skutków związanych z migracjami edukacyjnymi dla miasta akademickiego w zakresie funkcjonowania rynku towarów i usług, rynku pracy oraz rozwoju ośrodka akademickiego, a także określiła mechanizm ilustrujący wpływ migracji „na studia” na funkcjonowanie wyodrębnionych obszarów analizy.

Na uwagę zasługują też ustalenia, że wydatki ponoszone przez migrantów edukacyjnych na obszarze napływu stanowią impuls, który stymuluje lokalny popyt konsumpcyjny miasta akademickiego i ważną determinantę lokalnej aktywności gospodarczej, wolumenu przychodów ze sprzedaży towarów i usług wielu podmiotów gospodarczych, a także dochodów gospodarstw domowych świadczących usługi wynajmu nieruchomości. Wywołują one również efekty mnożnikowe (przyrost produkcji, dochodów, zatrudnienia w innych rodzajach działalności, które nie są bezpośrednio zaangażowane w zaspakajanie popytu migrantów).

Autorka poszerzyła również wiedzę na temat wpływu migracji edukacyjnych na możliwość rozwoju lokalnej gospodarki miasta akademickiego. W tym zakresie ważne są ustalenia mechanizmu transformacji migracji „na studia” w popyt definitywny w mieście akademickim skutkującego pozyskiwaniem dodatkowych mieszkańców i pracowników oraz zmianami sytuacji demograficznej ośrodka. W wyniku przeprowadzonych badań i analiz potwierdzono, że przekształcenie migracji w trwały popyt w mieście wpływa na akumulację kapitału ludzkiego, a także na wyższy poziom wynagrodzeń. Wykazano też ważny związek, że retencja absolwentów studiów wyższych przez ośrodek akademicki determinuje atrakcyjność inwestycyjną obszaru napływu.

Kandydatka opracowała i wprowadziła do literatury definicję *migracji edukacyjnych*. Ponadto usystematyzowała i pogłębiła stan wiedzy na temat ekonomicznych skutków migracji dla obszaru napływu i odpływu, jak również formułowania zależności teoretycznych odnośnie konsekwencji migracji „na studia” dla ośrodka akademickiego, a także wykorzystaniu modeli rynku towarowo-usługowego oraz rynku pracy do zilustrowania mechanizmu oddziaływania migracji edukacyjnych na obszar napływu.

Ważne są także sformułowane rekomendacje dotyczące polityki rozwoju niemetropolitalnych ośrodków akademickich, roli organów krajowych, regionalnych i samorządowych w stymulowaniu rozwoju uczelni i związanego z nimi potencjału społeczno-gospodarczego. Zidentyfikowano potrzebę uwzględniania w kreowaniu polityki rozwoju lokalnego podejmowania konkretnych działań ukierunkowanych nie tylko na

kształtowanie pozytywnego wizerunku miasta, lecz także na wspieranie powstawania nowych miejsc pracy – dobrze płatnych, dających perspektywy dalszego rozwoju zawodowego.

Głównym osiągnięciem Autorka wnosi znaczącą wiedzę do dyscypliny ekonomia i finanse w wielu aspektach, co wykazano powyżej.

Główne obszary aktywności naukowej Pani dr Diany Rokity-Poskart po uzyskaniu stopnia dra hab. koncentrują się na:

- 1) zatrudnianiu w Polsce i za granicą mieszkańców woj. opolskiego,
- 2) wpływie emigracji na sferę fiskalną samorządów lokalnych i regionalnych,
- 3) sytuacji studentów i absolwentów studiów wyższych na rynku pracy,
- 4) problematyce ekonomicznych uwarunkowań oraz konsekwencji migracji związanych z podejmowaniem studiów wyższych,
- 5) funkcjonowaniu miast ekonomicznych.

Po analizie dorobku w ramach ww. obszarów należy stwierdzić, że Kandydatka wykazała się istotną aktywnością naukową, której wyrazem są m.in. wartościowe publikacje naukowe, wydane w wydawnictwach o zasięgu krajowym i międzynarodowym. Wyniki badań wielu z nich były prezentowane na konferencjach naukowych (36 wystąpień). W publikacjach współautorskich widoczny jest w większości wiodący, udokumentowany wkład Kandydatki.

Zdecydowana większość dorobku naukowego została opublikowana w postaci rozdziałów monografii i monografii. Po uzyskaniu stopnia doktora zauważalny jest wzrost liczby publikacji lokowanych w czasopismach (20 rozdziałów w monografiach, 3 monografie, 4 artykuły w recenzowanych materiałach konferencyjnych, 28 – w czasopismach). Wśród czasopism, na łamach których Pani Doktor publikowała wyniki badań znalazły się m.in.: *Central Eastern European Journal of Management and Economics*, *Central and Eastern European Migration Review*, *Economic and Environmental Studies*, *Czech Journal of Social Sciences*, *Acta Universitatis Lodziensis*, *Folia Geographica Socio-Oeconomica*, *Business and Economics*, *Sustainability*, *European Research Studies Journal*, *Polityka Społeczna*, *Barometr Regionalny*, *Actual Problems of Economics*, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, *Studia Miejskie*, *Przegląd Nauk Stosowanych*, *Studia Śląskie*, *Studia Obszarów Wiejskich*.

Widoczne jest większe ukierunkowanie publikacji po uzyskaniu stopnia doktora na czasopisma o zasięgu międzynarodowym. Na tym etapie rozwoju naukowego oczekiwać należy większej liczby samodzielnych prac naukowych.

W obrębie dwóch pierwszych, wyróżnionych powyżej kierunków badawczych Pani Dr Diana Rokita-Poskart, wzięwszy pod uwagę skutki kryzysu finansowego w Stanach Zjednoczonych, badania wpisala w aktualny nurt dotyczący zidentyfikowania najważniejszych konsekwencji owego kryzysu w zakresie zatrudnienia ludności województwa opolskiego w Polsce i za granicą. Wraz ze współautorem badań (Prof. Romualdem Jończym), Kandydatka zwracała uwagę na widoczny w tym czasie wzrost zatrudnienia w Polsce ludności, która oprócz polskiego, legitymowała się także niemieckim obywatelstwem lub pochodzeniem i jednoczesny spadek tej formy pracy wśród ludności z jedynie polskim pochodzeniem. Było to warunkowane spadkiem opłacalności emigracji w przypadku ludności autochtonicznej oraz pojawieniem się nowych możliwości podejmowania pracy w Europie Zachodniej dla ludności nieautochtonicznej wraz z otwarciem pobliskich zagranicznych rynków pracy. Ważnym elementem ustaleń były wyniki analizy dotyczące wpływu emigracji z woj. opolskiego na sytuację budżetów lokalnych samorządów. W przypadku gmin, na obszarze których dominują miejscowości o nasilonej emigracji zarobkowej może brakować publicznych środków finansowych na realizację podstawowych inwestycji infrastrukturalnych. Z przeprowadzonych badań wynika, że w związku z redystrybucją w Polsce uzyskanych za granicą zarobków przez mieszkańców woj. opolskiego, centralny budżet Polski z tytułu podatku VAT zyskał w analizowanym okresie 600 mld PLN. Jednocześnie wskazano, że skala migracji z obszaru województwa opolskiego skutkuje obniżeniem wpływów samorządów terytorialnych województwa, przede wszystkim dlatego, że migranci i osoby niepracujące nie płacą podatków dochodowych. Wartość tych strat oszacowano na ok. 300 mln PLN rocznie.

Trzy pozostałe wątki badawcze dotyczące sytuacji studentów i absolwentów studiów wyższych na rynku pracy, problematyki ekonomicznych uwarunkowań oraz konsekwencji migracji związanych z podejmowaniem studiów wyższych oraz funkcjonowaniu miast ekonomicznych oparte są na badaniach zagadnień związanych z sytuacją młodzieży, studentów i absolwentów studiów wyższych na rynku pracy. Wyniki otrzymanych badań dowiodły, że do najważniejszych czynników determinujących decyzje młodych osób o wyborze zawodu należą pozaekonomiczne. Plany związane z zatrudnieniem w Polsce po ukończeniu studiów ujawniali najczęściej studenci kierunków dostosowanych do potrzeb rynku pracy. Główny wniosek z badań koncentrował się na fakcie, że umasowienie szkolnictwa wyższego i jego niedostosowanie do sytuacji na rynku pracy było w okresie przedakcesyjnym jednym z czynników ogromnej skali emigracji z Polski.

Centralne miejsce w prowadzonych przez Habilitantkę pracach badawczych zajmuje temat związany z procesami migracji „na studia” jako jednej z ważniejszych kategorii migracji edukacyjnych. Na podstawie otrzymanych wyników badań ustalono, że poważnym problemem rozwojowym woj. opolskiego są z jednej strony zamierzone wyjazdy na studia poza region, a z drugiej ich ścisła zależność między zamierzonym miejscem studiów poza województwem a przyszłym miejscem zamieszkania. Proces depopulacji regionu, potęgowany przez migracje młodych osób, nie przebiega jednakowo w układzie całego województwa. Jest on wyjątkowo dobrze widoczny na obszarach peryferyjnych woj. opolskiego, przede wszystkim w tych ośrodkach, które położone są w podobnej odległości od Opoli i Wrocławia (Nysa, Brzeg).

Ważny wątek stanowią też badania realizowane na próbie kwotowej (1 tys. studentów opolskich uczelni). Podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, w jakich sferach funkcjonowania gospodarki miasta akademickiego widoczne są skutki napływu migracyjnego związanego z edukacją wyższą. Dowiedziono, że jednym z kanałów wpływu wymienionej kategorii migracji jest rynek towarów i usług, a drugim jest rynek pracy. Na uwagę zasługuje też pionierskie ujęcie przez Habilitantkę roli edukacyjnego napływu migracyjnego jako czynnika warunkującego zmiany podaży prac oraz popytu na pracę w mieście akademickim. W dalszych badaniach Pani dr Rokita-Poskart zwracała uwagę na skutki migracji „na studia” na gospodarkę miasta akademickiego, koncentrując się nie tylko na rynku pracy, lecz także na rynku towarów i usług, a także wiążąc je z funkcjonowaniem lokalnych przedsiębiorstw. Kandydatka dowiodła, że pojawiający się wraz z napływem studentów większy popyt konsumpcyjny generowany dzięki realizacji przez migrantów wydatków konsumpcyjnych przyczynia się do powstawania dodatkowych miejsc pracy oraz dochodów, które wydatkowane na lokalnym rynku tworzą kolejne etapy oddziaływania efektów mnożnikowych.

Pani dr Diana Rokita-Poskart podjęła również analizę ważnego zagadnienia dotyczącego funkcjonowania ośrodków akademickich w sensie ekonomicznym. Przeanalizowała konsekwencje w zakresie sytuacji gospodarczej miast w odniesieniu do zmniejszającej się liczby studentów oraz prowadzonych przez władze miast oraz regionów polityk publicznych. W większości strategii rozwoju miast pozametropolitalnych w Polsce, szkoły wyższe i studentów uznano za ważny katalizator lokalnego rozwoju. Autorka wykazała, że sporadycznie znajdowało to odzwierciedlenie w formułowanych przez twórców strategii wizjach, celach strategicznych bądź operacyjnych. Kandydatka podjęła też próbę umiędzynarodowienia badań dokonując analizy porównawczej miejskich polityk publicznych

koncentrujących się na roli studentów w funkcjonowaniu wybranych miast Polski, Czech i Ukrainy.

Przeprowadzone przez Panią Doktor Dianę Rokitę-Poskart badania i ich wyniki są wartościowe i wnoszą istotny wkład do dyscypliny. Posiadają wysoki walor aplikacyjny, dając podstawę do przygotowania ekspertyz i raportów. Niemniej jednak należałoby zwrócić większą uwagę na kierowanie pracami badawczymi w ramach zewnętrznych, innych niż zlecone m.in. przez władze regionalne, projektów. Realizowana problematyka ma też duży potencjał do podjęcia badań międzynarodowych. Ważne jest więc przyznanie Pani Doktor grantu z Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej. Planowane jest przeprowadzenie badań nt. studium determinant związanych z podejmowaniem studiów wyższych w Tarnopolu przez studentów z Polski oraz ich plany na przyszłość.

Habilitantka wykazała uczestnictwo w ośmiu projektach badawczych (w tym 2 o charakterze międzynarodowym). W ramach ww. ośmiu projektów, kierowała też zadaniami badawczymi finansowanymi z dotacji celowej na prowadzenie badań naukowych lub prac rozwojowych oraz zadań z nimi związanych służących rozwojowi młodych naukowców. Dr Diana Rokita-Poskart wykonała 54 recenzje artykułów do czasopism naukowych o zasięgu krajowym i międzynarodowym (48) i materiałów konferencyjnych (6). Odbyla 3 miesięczne staże naukowe (Uniwersytet w Tarnopolu, Ukraina; Uniwersytet w Opawie, Czechy). Jest członkinią komitetów redakcyjnych lub rad recenzentów 3 czasopism międzynarodowych oraz sekretarzem czasopisma *Central and Eastern European Journal of Management and Economics*.

Informacje naukometryczne:

Wartość IF 2,576

Sumaryczny IF 3,295

Sumaryczny SNIP 1,64

Liczba publikacji w bazie:

Web of Science 7

Scopus 2

Publish or Perish 168

Indeks Hirscha:

Web of Science 2

Scopus 1

Google Scholar 6

Łączna liczba pkt. po uzyskaniu stopnia dra 732,5.

Biorąc powyższe informacje naukometryczne pod uwagę, należy podjąć wysiłek publikowania wyników badań w czasopismach z IF, co przyczyni się do szerszego upowszechnienia osiągnięć badawczych, wzrostu rozpoznawalności Autorki poprzez zwiększenie liczby cytowań.

Ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych i popularyzujących naukę oraz współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym

Pani dr Diana Rokita-Poskart w zakresie działalności dydaktycznej, oprócz typowej dla adiunktów aktywności w tym zakresie (prowadzenie wykładów i ćwiczeń, promowanie prac dyplomowych – w przypadku Kandydatki wskazano 82), jest promotorem pomocniczym w otwartym przewodzie doktorskim (2017 r., Wydział Inżynieryjno-Ekonomiczny Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu) mgr Justyny Rokitowskiej pt. *Rola czynników ekonomicznych w poakcesyjnej remigracji Polaków ze szczególnym uwzględnieniem województwa dolnośląskiego*.

Pani Doktor prowadzi zajęcia z przedmiotów *macro-, microeconomics, sustainable regional development* w ramach programu *Erasmus+*. Prowadziła zajęcia na wielu uczelniach zagranicznych jako *visiting professor* (m.in. Portugalia, Chorwacja, Litwa, Rumunia).

Jest opiekunem Studenckiego Koła Naukowego *Maestros de la economia*. Członkini Uczelnianej Komisji Rekrutacyjnej, zastępca przewodniczącej Rady dydaktycznej kierunku ekonomia.

Kandydatka angażuje się też w prace organizacyjne na rzecz Uczelni, biorąc czynny udział w pracach różnych komisji, zespołów, organizowania dni otwartych, salonu maturzystów, konkursów, rankingów. Jest członkinią sekcji migracji wewnętrznych i badań regionalnych Komitetu Badań nad Migracjami PAN. Współorganizowała konferencje naukowe i seminaria.

Pani dr Diana Rokita-Poskart uczestniczyła w wielu wydarzeniach popularyzujących naukę, np. w ramach dni otwartych, Opolskiego Festiwalu Nauki, Dziecięcej Politechniki Opolskiej, wykładów otwartych Politechniki Opolskiej oraz Akademii Młodych Serc, współpracując z firmami i Narodowym Bankiem Polskim i promując osiągnięcia w mediach.

Na uwagę zasługuje szeroka działalność w zakresie współpracy Habilitantki z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Wynikiem tej współpracy są m.in. ekspertyzy i raporty przygotowane dla takich instytucji jak: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Komitet Badań nad Migracjami PAN, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego. Pani

dr Diana Rokita-Poskart jest też cenionym ekspertem. Uczestniczyła m.in. w pracach zespołu ekspertów Partnerstwa Lokalnego na rzecz poszerzania wiedzy o sytuacji społeczno-ekonomicznej obywateli Ukrainy na regionalnym rynku pracy województwa opolskiego (Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu), współpracuje z Opolskim Centrum Rozwoju Gospodarki. Za osiągnięcia na ww. polach Kandydatka była nagradzana wielokrotnie przez Rektora Politechniki Opolskiej.

Konkluzja

Osiągnięcia naukowe dr Diany Rokity-Poskart odpowiadają wymaganiom określonym w art. 219 ust.1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.). Popieram wniosek o nadanie Pani Doktor Dianie Rokicie-Poskart stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse.

Ło man Kicny